

ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ
DE CATALUNYA

LA LLUITA PER LA DIGNITAT

LA DIGNITAT HUMANA (PRESSUPOST
NECESSARI DE L'ORDENAMENT JURÍDIC)

DISCURS D'INGRÉS

de l'acadèmic de número

EXCM. SR. EUGENI GAY MONTALVO

i

CONTESTACIÓ

de l'acadèmic

EXCM. SR. JOSEP J. PINTÓ RUIZ

22 de maig de 2008

BARCELONA

MMVIII

DISCURS D'INGRÉS
de l'acadèmic de número
EXCM. SR. EUGENI GAY MONTALVO

I

He de començar aquestes paraules manifestant el meu antic deute de gratitud amb l'Acadèmia que, des de fa ja massa temps, havia d'haver saldat quan va tenir a bé honorar-me perquè entrés a formar part dels seus Il·lustres Membres. La meua presència a la mateixa no té un altre mèrit que el d'haver exercit amb passió la meua professió d'Advocat i, ara, la de Magistrat del Tribunal Constitucional d'Espanya i, si bé és cert que en aquests gairebé quaranta anys d'exercici actiu he treballat de manera il·lusionada, també he de reconèixer que he gaudit de l'immerescut privilegi de poder contemplar des de talaies que mai hagués imaginat, les grandeses i les misèries de la professió i de la justícia.

Com a Advocat i Degà he viscut molt de prop i he pogut observar el dolor de les persones, la incomprensió, el sentiment d'injustícia, les penúries més diverses, la mort en la més absoluta soledat, l'abandonament dels éssers més estimats, la humiliació, el penetrant i àcid olor de les presons i el que darrere dels seus oxidats barrots s'esdevenia; la tortura en les comissaries; i, mitjançant les missions internacionals, que des de ben jove vaig tenir oportunitat de participar, l'assassinat, la fam, el flagell del narcotràfic amb les seves terribles seqüeles, les desaparicions forçades; la por i el pànic en les cares de la gent senzilla, el desconsol més absolut dels qui havien perdut tot, inclosos els seus éssers més estimats, sense forces per derramar una sola llàgrima; el cinisme lacerant del poder tirànic des dels més baixos esglaons als més alts i dels més miserables als més altius i presumptuosos detentors del poder absolut.

Però també he tingut la immensa satisfacció de veure realitzats els sentiments de justícia, reparades les violacions dels drets conculcats, absoltes persones immerescudament acusades; he pogut intercedir en conflictes que semblaven abocats al pitjor; he percebut i constatat l'ajuda inapreciable de companyes i companys en relació amb problemes que afectaven als nostres respectius clients. En no poques ocasions he pogut aconseguir la commutació de la pena capital en països on encara, desgraciadament, existeix. A Nacions Unides he pogut portar la veu dels qui no podien fer-ho i, des de la humil tribuna que vaig

tenir oportunitat de tenir en la seva Comissió de Drets Humans, amb seu a Ginebra, vaig tenir ocasió de defensar els Drets Humans i denunciar a règims totalitaris dels més diferents signes polítics, units sempre pel menyspreu a la dignitat humana; i també d'oferir aquesta tribuna a persones que havien estat brutalment torturades. Afortunadament al nostre país no han estat poques les lleis que l'Advocacia Institucional ha aconseguit tirar endavant durant els meus mandats com a degà i president, com per exemple la Llei d'Assistència Jurídica Gratuïta. I en no poques lleis de l'Estat i autonòmiques, que seria prolix relatar, hem aconseguit fer escoltar la nostra veu a través d'iniciatives o esmenes acceptades pels respectius òrgans legislatius. Mitjançant la intervenció del Defensor del Poble, hem instat la impugnació de lleis en les quals enteníem que es vulneraven Drets Fonamentals aconseguint del Tribunal Constitucional una resposta favorable a les nostres pretensions. Però és ben cert que els advocats, la vocació primera dels quals és la defensa dels interessos jurídics aliens, sentim en la conculcació dels seus drets el ressort que ens impulsa a actuar i a interrogar-nos: Per què la injustícia?, com evitar-la?, no ha de ser intangible la persona?

Com a tots els Il·lustres membres d'aquesta Acadèmia, m'ha correspost viure i exercir l'advocacia en un Estat dictatorial i de lleis, feliçment enterrat, i assistir a l'adveniment d'un vertader Estat de Dret sota l'Imperi de la Llei, separats ambdós per la imperceptible frontera dels dies. No obstant això, el lapse que separa les dues formes de concebre l'Estat estan tan allunyades que difícilment podríem trobar paràmetres que poguessin mesurar-lo en el temps. Va canviar la concepció del marc convivencial i institucional, que va transcórrer des de l'exercici arbitrari del poder, al servei als poders democràticament instituïts en benefici dels ciutadans en els qui ha de residir, de manera exclusiva, la sobirania nacional. L'organització de l'Estat amb la consegüent subordinació de les seves normes jurídiques a aquesta finalitat, distingeix, avui dia, als països civilitzats.

D'altra banda, la nostra generació es va caracteritzar des de sempre per un fort anhel europeïsta. Havent format part d'un Estat aïllat internacionalment, aliè al curs de la Història, vèiem en l'adhesió a les institucions europees l'única via possible per aconseguir la modernització política i econòmica d'Espanya. Europa com a model i com a fi immediat.

Els tres aspectes que he esmentat —primer, la presa de consciència a partir del coneixement de la trista realitat de tantes persones i de la importància de la lluita pels seus drets; segon, haver estat testimoni i part en el procés col·lectiu de conquesta de les llibertats; i, tercer, haver compartit la il·lusió europeïsta— han marcat, sens dubte, la meua visió del dret i orientat la meua conducta i la meua vida professional.

* * *

Abans de continuar, però, desitjo complir una exigència moral d'agraïment als qui van tenir, en el seu moment, la bondat de proposar-me per ocupar el se-

tial corresponent en aquesta Acadèmia: els Srs. Ignasi de Gispert i Jordà, Josep Puig i Brutau i Joan M. Xiol i Gasset, tres grans juristes amb els quals, malgrat la diferència d'edat, em van unir especials llaços d'afecte i amistat i que, cadascun d'ells a la seva manera, van ser mestres i exemple en la meva formació com a advocat i jurista. D'ells vaig aprendre el rigor en l'exercici de l'Advocacia, en el qual van excel·lir el degà Gispert i l'advocat Xiol, qui també va ser degà del Col·legi de Granollers i diputat de la nostra Junta de Govern, i els qui, alhora, em van servir de guia en l'exercici del meu servei al Deganat de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona i a la presidència del Consell General de l'Advocacia Espanyola. Puig Brutau, insigne jurista, al qual m'atreveria a qualificar com a un dels millors i el més universal dels juristes catalans del segle XX, amb el seu rigor científic em va ajudar a tenir una visió omnicomprendiva del dret i de les relacions humanes, tant mitjançant la seva obra científica com de la sempre enriquidora conversa a casa seva de la Rambla de Catalunya, ja en els darrers anys de la seva dilatada vida.

Tampoc puc oblidar a l'estimat company i excel·lent acadèmic Josep M. Vilaseca i Marcet —advocat i jurista de sòlida formació i fermes conviccions que tant va servir a l'engrandiment d'aquesta Acadèmia, del nostre Col·legi i molt especialment de Catalunya, dels seus drets, llibertats i institucions— a qui substitueixo en aquesta Casa i amb qui vaig tenir el privilegi de treballar conjuntament en múltiples projectes i activitats, d'entre les quals em plau destacar el Moviment Internacional de Juristes de Pax Romana tot creat, amb altres estimats companys, la Secció catalana del mateix, de la qual Vilaseca va ser primer President i jo mateix primer Secretari, i quin grup vam batejar —amb la vènia de la seva vídua i fills— amb el nom del nostre sempre recordat degà Frederic Roda Ventura, és a dir, «Grup de Juristes Roda Ventura» que després de més de vint-i-cinc anys continua la seva callada però eficaç tasca. Vaig compartir amb Vilaseca, essent ell director de la *Revista Jurídica de Catalunya* i jo degà de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, els anys anteriors a la celebració del centenari de la *Revista* que fundà, entre d'altres, qui va ser el seu primer director, l'insigne polític i jurista, Prat de la Riba. Vilaseca va dirigir la *Revista* de manera exemplar, i la seva última gran il·lusió era celebrar el centenari de la mateixa, encara que dubtava que la greu malaltia que patia li permetés complir el seu desig. Malgrat això, va escriure de pròpia mà el discurs del centenari que va tenir la bondat de mostrar-me i que va llegir, en nom seu, l'acadèmic i llavors president Sr. Josep Delfí Guardia Canela. Col·legi i Acadèmia han garantit i garanteixen la continuïtat de la nostra prestigiosa *Revista*.

De Vilaseca i Marcet sóc, també, tributari en la meua manera d'entendre la funció del Dret que vaig començar a aprendre en la nostra estimada Facultat de Barcelona, en la qual la meua generació va tenir la sort de comptar amb un Claustre excepcional de professors, molts membres d'aquesta Acadèmia, i d'entre els

quals voldria destacar, com a homenatge a tots ells, la figura de Don Àngel Latorre i Segura, tan vinculat al nostre Col·legi, a l'haver estat el primer director de la seva Escola de Pràctica Jurídica. Anys més tard vaig tenir el privilegi de tornar a coincidir amb ell en el Consell d'Estat, on va desenvolupar, com a totes les seves responsabilitats, una labor tan eficaç i destacada en l'essencial com senzilla en les formes. La seva sobtada mort va afectar a tota la comunitat jurídica, i, de manera especial, als qui l'estimàvem i ens consideràvem deixebles seus.

* * *

Em permetran que donant ara un salt cap endarrere en el temps, recordi que fa dos-cents anys Europa vivia convulsa i Espanya era envaïda de la manera més ridícula i humiliant. En aquells anys Metternich, un dels més sagaços polítics del segle XIX, escrivia: «el meu pensament més secret és que la vella Europa està en els començaments del seu fi. D'altra banda la nova Europa està encara en formació. Entre la fi i el principi hi haurà un caos». S'havia inoculat el verí imperialista i els somnis de Napoleó li conduïen a l'ocupació, entre d'altres, del nostre país que s'alçava contra ella, sent Catalunya un exemple de defensa de la seva independència i de la seva identitat —germen de la seva posterior Renaixença— i, com a sempre, els juristes van tenir un paper essencial en la defensa de la llibertat i dels seus drets.

D'entre aquests juristes cal destacar la figura de Don Ramon Llàtzer de Dou i de Bassols, el nom del qual honora el setial que vaig a ocupar. Ell va ser, sens dubte, una figura jurídica de primer ordre, l'obra del qual és de tots vostès coneguda, per la seva gran qualitat i extensió i que, ara fa aproximadament cent anys, glossava, com ningú, qui fora el nostre degà i també gran jurista, Guillem M. de Brocà. Però avui em plau destacar que Don Ramon Llàtzer de Dou va ser el primer President de les Corts de Cadis que van donar a la llum la que, sens dubte, seria la nostra primera i més universal Constitució democràtica. A ell li cap l'honor d'inaugurar la galeria de retrats dels qui han presidit les Corts Generals i a nosaltres, juristes catalans, l'honor que, en renyida i democràtica votació, fora elegit primer President del primer Parlament del nostre país que, lliure d'aquella decadent Cort i de la seva corrupta i despòtica camarilla, ja en l'exili, i lliure de l'imperi napoleònic, contra qui defensava la seva independència, va proclamar en un Text —d'una visió universalista i potser romàntica en excés— que «La Nació espanyola és la reunió de tots els espanyols dels dos hemisferis» (art. 1) «Que és lliure i independent i no és, ni pot ser patrimoni de cap família, ni persona» (art. 2) i la sobirania de la qual «resideix exclusivament en la Nació i pel mateix pertany a aquesta exclusivament el dret d'establir lleis fonamentals» (art. 3); per proclamar en el seu article 13 que «l'objecte del Govern és la felicitat de la Nació, atès que la fi de tota societat política no és una altra que el benestar dels individus que la componen».

La Constitució de 1812 era tributària d'aquesta corrent il·lustrada que va il·luminar la *Bill of Rights* de Virginia i la Declaració d'Independència i la Constitució Americana de 1776, així com la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà aprovada en la calorosa i memorable nit parisenca del 26 d'agost 1789, que canviaria el rumb de la Història al proclamar el trilema de «Llibertat, igualtat i fraternitat». Tant la Constitució de 1812, com el paradigma revolucionari no serien més que flors d'un dia de la primerenca primavera, desgraciadament regada de sang, d'una nova era política en la qual anirien prenent cos jurídic valors que la humanitat atresorava des dels seus orígens.

La raó, malgrat tot, «de l'objecte del Govern», que es referia l'art. 13 de la Constitució de Cadis, i el propi trilema revolucionari francès obeeix, en exclusiva, a la consideració que la persona, com a tal, posseeix una dignitat que la distingeix de la resta dels éssers de la Creació i que, a més a més, és única i intransferible. La persona, que forma part de la humanitat i aquesta de l'Univers, és un univers en si mateix —com amb tant encert s'ha dit— univers que cadascun de nosaltres percebem i pretenem preservar al llarg de la nostra existència.

II

A la dignitat i a la seva conquesta al llarg dels temps vull referir-me en el moment d'ingressar en aquesta Acadèmia, rendint homenatge al sempre recordat i admirat professor Don Juan Iglesias que en el seu llibre *El arte del Derecho* afirmava que «la pàgina més bella de la Història és la que parla de la llarga i cruenta lluita per salvar la dignitat humana, la que és pròpia de cada home».

No és casual que en els temps que va marcant la Història es produeixin moments d'especial clariment d'idees —potser aquests moments estel·lars de la humanitat, com diria Stefan Zweig— i de textos jurídic que ens facin avançar pel camí del just anhel de conquesta de la nostra dignitat, aquest gran misteri que resideix a cadascun de nosaltres pel qual fins i tot estem disposats a donar la vida.

Ciceró, a qui potser em refereixo amb massa freqüència —com s'encarreguen de recordar-me sempre els meus fills— però a les cites del qual no puc sotreure'm doncs el tinc pel major advocat de tots els temps, va ser totalment conscient de l'exigència del respecte d'aquesta dignitat, tant que això ho va portar a afirmar en el seu Tractat *De natura deorum* que «Nemo vir magnum sine alicuo aflactu divino nunquam fuit» afirmació que avui hem de transposar dient que cap home o dona, sigui quina sigui la seva condició, manca d'aquest alè diví (aflactu divino). D'igual manera Sòfocles, en la seva extraordinària i sempre actual *Antígona*, va posar en la veu del Cor la següent expressió, quan es referia a la protagonista que desafiava les lleis establertes per Creont al donar sepultura al seu germà Polinices, «portava dins de si la llavor de Zeus». No hi ha cap dubte que

Antígona parla en nom de tots nosaltres quan manifesta «Com hagués pogut tenir major glòria que donant sepultura al meu germà? Crec que he fet el que tot el món aprova, encara que no s'atreveixen a dir-ho, la por els lliga la llengua». Quanta veritat! Però no menys veritat dirà el seu botxí, Creont, quan s'assabenta que el seu propi fill ha estat també enterrat viu amb Antígona en el compliment de la pena imposada: «temo que conservar les lleis establertes fins a les seves darreres conseqüències sigui el millor».

Aquesta tragèdia, d'actualitat permanent, ens segueix interpel·lant a tots, —especialment als juristes— en aspectes essencials com l'objecte, la finalitat i la pròpia raó de ser del dret positiu, més enllà de la seva pròpia naturalesa jurídica, i la seva aplicació en relació amb la justícia immediata. Al plantejar aquestes qüestions, Sòfocles apunta cap a un sentiment universal —expressat amb precisa clariïdència a la tragèdia en el lament d'un cor que es manifesta sense rostre ni forma— i ens situa davant el judici de la Història, probablement el més precís dels judicis, encara que a ell apel·lin amb freqüència els pitjors tirans, però que redimeix a tants condemnats injustament a morir, fins i tot en la foguera, en aquesta lluita constant per la conquesta de la llibertat i la dignitat.

Sens dubte la conquesta de la dignitat és quelcom de permanent i encara que assistim, com deia a l'inici de les meves paraules, a moments de profunda injustícia que de manera immediata apareixen davant els nostres ulls en aquest món tan globalitzat, estem obligats, més que mai, a edificar sobre ella la construcció d'una societat en la qual les relacions humanes estiguin presidides per un ordre jurídic intern i internacional en el qual el bé comú sigui el fonament de qualsevol autoritat i en el qual la pau social, basada en les exigències de la llibertat, la igualtat i la solidaritat, siguin la seva finalitat.

* * *

Certament fer de la dignitat el fonament del Dret és una cosa que avui dia ens sembla natural perquè el sentiment de respecte als drets humans forma part de la consciència jurídica internacional, de la qual pràcticament ningú pot sotstreure's, inclosos aquells que no els respecten. Però no podem oblidar que la dignitat no va ser proclamada com a fonament del Dret fins a la firma de la Carta de les Nacions Unides de 26 de juny de 1945, després de les tragèdies que patí Europa i el món i, més concretament, després de les dues grans guerres del segle XX —recordem una altra vegada les paraules de Metternich—. A partir de llavors, la dignitat es convertiria en la pedra angular d'un nou edifici jurídic que s'aferma proclamant com a essencial el respecte als drets humans.

Repassar el Preàmbul de la Carta és un exercici, sens dubte, reconfortant per veure quant i com podem i hem de fer; però va ser a partir de la Declaració Universal dels Drets Humans, de 10 de desembre de 1948, quan en un text articulat

es va proclamar per primera vegada la dignitat com a garantia de la nostra llibertat i igualtat, binomi inseparable per reconèixer, en l'alteritat, el pressupost d'una necessària solidaritat. Així l'article primer de la Declaració afirma que «tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets. Són dotats de raó i consciència i cal que es comportin amb esperit de fraternitat». Aquest article va representar, doncs, el punt d'arribada d'un llarg camí de la humanitat que va cristal·litzar, per fi, en un text jurídic internacional.

Abans de continuar voldria fer una especial menció al Preàmbul del Text, quin 60 aniversari feliçment celebrem. Una exigència ètica o de caràcter moral, obre, com a pòrtic d'inapreciable valor, el seu primer paràgraf: «que el reconeixement de la dignitat inherent a tots els membres de la família humana i de llurs drets iguals i inalienables constitueix el fonament de la llibertat, la justícia i la pau en el món». I és que resulta difícil imaginar que un text jurídic amb vocació de continuïtat no es correspongui, en alguna mesura, amb una llei moral. Així Kant ens deixaria escrites aquestes memorables paraules: «hi ha dues coses que com més les contemplo omplen el meu esperit d'una creixent admiració: el cel estel·lat sobre el meu cap i la llei moral a dintre meu». Sens dubte, l'autor de *Per la Pau Perpètua* estava mogut per aquesta llei moral per formular, en tan breu com magnífic estudi, una proposta que, allunyada de qualsevol utopia, ens compel·lia a la positivització del dret en l'àmbit de les relacions internacionals, és a dir més enllà dels límits dels Estats.

El segon paràgraf de la Declaració és la constatació d'una tremenda realitat, i diu així: «la desantenció i el menyspreu dels drets humans han menat a actes de barbàrie que revolten la consciència de la humanitat»; per afegir tot seguit que «l'adveniment d'un món on els éssers humans gaudiran de llibertat de paraula i de pensament i seran alliberats de la por i de la misèria ha estat proclamat com l'aspiració més alta de la humanitat». Desgraciadament aquesta constatació anava més enllà de la condemna dels règims totalitaris derrotats, com van ser el feixisme o el nacionalsocialisme que tant horror havien causat, era també la condemna del terror encara ocult que afectava a un dels combatents del bàndol vencedor, concretament a la Unió Soviètica. Aquesta havia mantingut des d'agost de 1939 fins al juny de 1941 el pacte germànic-soviètic, subscrit entre Stalin i Hitler, és a dir, un pacte entre els pitjors totalitarismes del segle XX, nazisme i comunisme, més units en el ferment de les seves ideologies del que a simple vista pogué semblar, i que van ser profundament antidemocràtics i van menysprear, en conseqüència, els drets humans, i especialment la dignitat de la persona que representa el seu nucli essencial i inviolable, anteposant a la mateixa unes societats pretesament idíl·liques partint, els uns de l'exaltació d'una raça i d'un poble elegit, i els altres d'unes lleis de la història pretesament científiques que, en nom seu, justificaven tota mena d'atrocitats.

De la mateixa manera que abans indicàvem que l'article primer de la Declaració representa el punt d'arribada d'un llarg i anhelat camí, ara hem d'assenyalar que els seus redactors, i molt particularment René Cassin, tenien consciència que estant, com estem, immersos en la mateixa història, sempre mestra, hem de transcendir el moment concret que ens ha correspost viure i no podem afrontar el nostre present, oblidant el passat o prescindint d'allò que pugui ocórrer en el futur a la humanitat i a la nostra casa comuna: el món i el seu univers. Per això en l'article 28 de la Declaració Universal de Drets Humans s'aferma, partint de l'individual per anar a l'universal, que «*tota persona* (les cursives són meves) té dret que s'estableixi un ordre social internacional en el qual els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració es facin plenament efectius». És la crida a la positivització pels Estats d'aquests valors que situen a «*la persona*», tal com és considerada a l'article primer, en el fonament d'aquest nou ordre social i internacional que reclama.

* * *

D'aquesta manera, és oportú recordar que l'Europa nascuda de les cendres de la segona postguerra va establir les seves bases en l'Estatut Constitutiu del Consell d'Europa, que van subscriure 10 països a la ciutat de Londres el dia 5 de maig de 1949, tan sols uns mesos després d'aprovar-se la Declaració Universal. En l'Estatut de Londres s'afermen com a valors superiors dels països europeus la promoció i defensa dels principis de la democràcia parlamentària, els drets humans, el desenvolupament i la qualitat en les condicions de vida. Així amb la firma de l'Estatut s'iniciaria l'aprovació d'una llarga sèrie de Textos que tindria, al cap de poc temps, a Roma, el 4 de novembre de 1950, un nou i transcendental èxit: el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans, que inclou la creació d'un tribunal internacional encarregat de garantir l'observança pels Estats membres dels drets i llibertats que es reconeixen als particulars. La intervenció del Tribunal Europeu de Drets Humans va permetre, per primera vegada en la història, que les persones individuals es convertissin en subjectes de dret internacional públic, condició abans exclusivament reservada als Estats. Hem de dir que des d'aleshores el Tribunal ha exercit una enorme influència sobre la jurisprudència, doctrina i legislació dels Estats que van ratificar el Conveni i el, llavors, facultatiu article 25 del mateix, que contemplava aquesta incipient jurisdicció supranacional en matèria de protecció dels drets fonamentals. No em sembla necessari, aquí i ara, detenir-me en la pròpia evolució del Conveni ampliat a través dels seus Protocols Addicionals —de perfeccionament del seu funcionament uns, d'ampliació del catàleg de drets i llibertats altres— o en l'extensió i abast de la seva jurisdicció. Vull simplement destacar que aquell va ser un moment realment transcendental en el reconeixement de la dignitat de la persona i en l'avenç cap a una

justícia que va més enllà dels estrets límits que per a ella suposen els Estats i les seves fronteres. Un avenç, en definitiva, en la construcció de la Casa comuna de la humanitat.

Paral·lelament veurien la llum altres tractats que donarien pas al que ha resultat ser la Unió Europea. Així, l'any 1951, a París, se signava el Tractat Constitutiu de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA), i a Roma, l'any 1957 els Tractats Constitutius de la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica i de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) o Mercat Comú, amb el seu Tribunal de Justícia. Relatar aquí la sèrie de Tractats, Convenis i altres Acords subscrits i ratificats des d'aleshores fins ara no faria més que constatar que, com digué Robert Schumann: «Europa no es construirà d'una sola vegada sinó a partir de petites realitzacions concretes». Cap utopia era implícita, doncs, en l'ànim dels juristes i polítics que van fer bona la màxima ciceroniana de *Cedant arma togae*, ja que després de tant horror sofert per les persones i per la pròpia família humana, a causa de la violència exercida amb meditada i mai vista crueltat, res millor que avançar pel discret però ferm camí del Dret nascut, en aquest cas, de l'expressió democràticament manifestada de la voluntat dels ciutadans, que ha permès reconstruir una regió del món, estenent ponts que s'han demostrat especialment sòlids per assentar les nostres democràcies en el substrat del respecte dels drets individuals i socials que requereix la dignitat intrínseca de la persona.

III

Van ser aquells homes, anomenats pares de la nova Europa, els hereus directes d'un esperit que niava en l'ànima europea i que va tenir moments d'especial expressivitat i grandesa, com va ocórrer al segle XIII, verdadera època daurada de l'Edat Mitjana, en la qual, mitjançant la recepció, va rebrotar el Dret Romà així com l'humanisme i el pensament clàssics, donant lloc a la irrupció de molt singulars textos polítics com la *Carta Magna* a Anglaterra, el *Llibre de les Set Partides* a Castella, el *Recognoverum Proceres i els Usatges* a Catalunya, o les *Decretals* a l'Església, obra compiladora i clarificadora del Dret Canònic efectuada pel insigne jurista català Raimon de Penyafort. En aquest segle, al marge d'aquells que van donar nom, entre molts altres, a aquests textos i institucions jurídiques que van sorgir dels mateixos —com els Col·legis d'Advocats a França, tan eficaços per a l'exercici del dret de defensa—, personalitats com les d'Albert Magne, Tomás de Aquino, Francesc d'Assís, Ramon Llull, Iu de Treguier, Pere Nolasc, sols per esmentar alguns exemples, donen testimoni de com aquella Europa, que tampoc coneixia fronteres i en la qual era continu el peregrinar de gent i idees, va tenir dos focus universitaris, com van ser Bolonya i París, que van servir per aprofundir i expandir els valors de la dignitat, la llibertat i la justícia, cercant, com hem

vist, un ordre jurídic que es correspongués amb un ordre moral i espiritual, que bevia llavors de les fonts de l'humanisme cristià, per construir una societat més fraterna.

Aquests mateixos anomenats pares d'Europa, van ser també, hereus d'aquell altre moment que va representar el segle XVI, en el qual l'impacte produït per la trobada de dos móns, que fins aleshores s'ignoraven i de dues civilitzacions ben diferents quant a costums, cultura i desenvolupament, qüestionaria novament el dret de gent i, fins i tot, la pròpia dignitat humana, que era posada en dubte respecte d'aquells que habitaven més enllà dels confins fins aleshores coneguts pels europeus, immersos en el seu petit univers. En aquest context seria famosa i definitiva l'Homília *Ego vox Clamantis in Deserto* que va pronunciar el tercer diumenge d'advent de 1511 el P. Antonio Montesinos a l'església de l'illa La Hispaniola (avui Santo Domingo) doncs provocaria un enorme enrenou i no menor escàndol entre els feligresos que ho escoltaven i que, corregida i augmentada, després va tornar a pronunciar el diumenge següent, dia 21 de desembre, quan per a aquest dia li havia estat exigida al seu superior una pública rectificació. Aquest cop, subscripta pels frares dominicans que conformaven la comunitat missionera, tornaria a tronar la veu del P. Montesinos en el púlpit tal com, de manera tan directa i actual, ens la fa arribar el relat escrit pel P. Bartolomé de las Casas que es trobava present.

«Amb quin dret i amb quina justícia teniu en tal cruel i horrible servitud a aquests indis? —deia Montesinos—. Aquests no són homes? No tenen ànimes racionals?... No esteu obligats a estimar-los com a vosaltres mateixos?» L'Homília va sonar com un enorme toc de campana i, —sense entrar ara a examinar les tristes conseqüències que va tenir per a aquella comunitat de dominicans—, el seu so va saltar per sobre els mars i propicià, gràcies als constants desvetllaments de l'intrèpid Fra Bartolomé de las Casas, les famoses Lleis de Burgos de 1512 atorgades per Ferran d'Aragó, llavors rei regent de Castella, i pocs anys després la Butlla *Sublimis Deus* del papa Paulo III, immortalitzat per Tiziano, mitjançant la que es reconeixia la dignitat de persona humana als indis, fins aleshores clarament posada en dubte, encara que avui ens pugui semblar inconcebible.

Va ser precisament en aquells moments i propiciat per aquests esdeveniments que va néixer, al voltant de la Universitat de Salamanca, la que bé podria denominar-se Primera Escola de Dret Internacional; i de la mà de Francisco de Vitoria s'aprofundiria en la necessitat de considerar el Dret com un instrument d'utilitat per garantir els drets individuals de les persones i també els drets dels pobles amb la finalitat d'enfortir la justícia, com a aspiració a la igualtat i a la pau, presupost del desenvolupament dels pobles, que entenien que devien relacionar-se entre ells mitjançant l'observança de les convencions legals.

No cal dir que al segle XVI, que va il·luminar el vertader Renaixement, es va produir un gran impuls en la reivindicació de la dignitat de la persona i no sols pel

que respecta a la seva igualtat com hem vist anteriorment, sinó també a la seva llibertat, encara que els poders polítics de l'època estarien molt més preocupats en com governar als qui tenien per súbdits sense que es qüestionés el poder absolut de prínceps i monarques. Així Maquiavel —sagaç observador del món en el qual vivia i de les debilitats i misèries humanes— desenvolupà en *El Príncep* l'ideari del que podríem denominar com una de les màximes expressions del cinisme polític, obra que es va convertir en llibre de capçalera de tants i tants monarques i polítics que, des d'aleshores fins als nostres dies, l'han utilitzat com a guia de govern. Davant d'això un jurista de gran talla, com Tomás Moro, resumiria el seu consell al Príncep amb aquella coneguda sentència: «Quan hàgiu de donar consell a Sa Majestat, li direu sempre el que ha de fer, però mai el que pot fer», anteposant, en qualsevol cas, com va demostrar amb el testimoni de la seva pròpia vida que, per damunt de la raó d'Estat —que va tenir el seu màxim exponent més tard en la figura del cardenal Richelieu— existeix una raó moral individual que ens impulsa al respecte de la dignitat de cadascú. Ja en aquest sentit ens recordava Vallet de Goytisolo que Narcís de Sant Dionís en contraposició amb *El Príncep*, que va veure la llum dos segles més tard, havia manifestat que «Princeps debet habere omni tempore sinceram fidem et perfectam et veram locutionem, ut quilibet se possit fidere in eo» (*Compendium Constitutionem Cathaloniae*).

* * *

Van ser, no obstant això, la Il·lustració i els Textos Jurídics de finals del segle XVIII, als quals abans em referia, els que van suposar un canvi transcendental en la concepció de les relacions humanes interpersonals i en les relacions entre els pobles i els Estats. Aquestes obres van desenvolupar les idees que van posar com a fonament de l'autoritat el bé comú i, en lògica conseqüència, la dignitat humana, doncs, sens dubte, per aconseguir el bé comú es precisa, com a premissa prèvia, el reconeixement i respecte de la dignitat de la persona, que al saber-se única es reconeix com a tal en l'altre, dipositari com ell, d'una idèntica dignitat que és la base del necessari respecte de la igualtat.

A partir d'aquestes premisses, l'Estat adquireix una nova dimensió en la qual ja serà imprescindible l'adopció, dins del mateix, dels requisits proposats per Montesquieu en *L'Esprit des Lois*, (1748) —prohibit a França i inclòs en l'Índex de l'Església— en quin Tractat va preveure l'equilibri necessari entre els tres poders de la seva coneguda teoria sobre la divisió dels mateixos, a fi de garantir l'exercici del seu control de manera que es permeti desenvolupar un poder no arbitrari, que propiciï la tutela dels drets de la persona i l'assoliment de les seves aspiracions, sense perjudici de la seva llibertat, de manera que sigui precisament la persona, qui rebí de l'Estat i no al revés. L'Estat ha de ser el seu últim garant.

La justícia i el dret resultaran necessaris, però al mateix temps, s'hauran de considerar com a condicions prerrequerides i indispensables perquè la societat avenci en la solidaritat, que neix —com recordarà Maritain— de l'afecte i de l'amistat, seguint així el pensament aristotèlic-tomista mitjançant el qual s'afirma que la igualtat es troba al terme de la justícia i al principi i en l'origen de l'amistat.

No obstant això, sembla evident que l'Estat precisarà d'institucions intermèdies que l'enforteixin quant a la seva eficàcia i ho converteixin en el mínim indispensable davant de la llibertat absoluta, d'entre les quals destaca, en el pensament dels forjadors de l'Europa actual, la família com a primer i imprescindible nucli de solidaritat col·lectiva.

* * *

A aquest impuls de canvi jurídic polític no ha estat aliena la Doctrina Social de l'Església que, després d'un molt llarg silenci, quan no confrontació amb els canvis polítics soferts a finals del segle XVIII i durant tot el segle XIX —que encara que comprensible no és moment d'analitzar, ni de bon tros justificar— no es produeix fins a l'acaballes d'aquest segle a partir de l'encíclica *Libertas*, de 20 de juny 1888 del papa Lleó XIII i posteriorment de la *Rerum Novarum* del mateix Pontífex en la qual s'afirma que «la verdadera i digna llibertat de la persona humana és el seu bé superior»; alineant-se amb els qui consideren que en aquesta llibertat individual radica el principi de sobirania davant dels qui creien o creuen que en la submissió al sobirà o al poder constituït es garanteix la llibertat i, fins i tot, la pròpia pau. Tesis aquestes que van centrar el debat entre Hobbes i Locke al segle XVII.

Aquesta mateixa doctrina seria represa per Pius XI en la *Quadragesimo anno* i el portaria també a implicar-se contra el nazisme en la *Mit brennender Sorge* (amb profunda tristesa), fins i tot recordant, com van fer els nostres juristes a l'Escola de Salamanca, la licitud de la insurrecció contra el poder injustament instituït en la *Firminissimam constantiam*, promulgada en aquells tràgics moments del gran Holocaust.

Però seria Joan XXIII qui, en l'encíclica *Mater et Magistra*, resumiria i puntualitzaria els ensenyaments socials de l'Església, deixant clar que el benestar social dels homes i dels pobles ha de ser objecte d'atenció de l'Església. És per això que Joan XXIII es deté en l'anàlisi de les relacions dels diferents sectors de l'economia, el desigual desenvolupament en el si dels propis països, així com en els desequilibris entre població i mitjans d'existència o en els mateixos problemes d'interdependència, exigint, en definitiva, un ordre social objectiu. L'encíclica va més enllà i, fins i tot, s'interroga sobre què pot fer l'Església i cadascun dels seus membres i no dubta a optar per una doble aportació; d'una banda una aportació doctrinal que resulta del contingut mateix del text, i de l'altra una crida a l'acció responsable de l'Església, a fi que es cooperi en la transformació de la societat.

Des d'aleshores, i en primer lloc a partir del Concili Vaticà II, s'afronta el rept de la secularització del poder i el conflicte de la societat moderna, així com es desplega aquesta doctrina social principalment en la Constitució Pastoral *Gaudium et Spes*, en un ampli compromís amb la comunitat política en relació amb el bé comú, l'autoritat, la guerra i les seves causes, fent especial èmfasi en la carrera armamentista i fonamentant-se també en els goigs i les aspiracions de la persona humana, com a subjecte entorn del qual reflexiona. Posteriorment nombroses encíclics dels següents pontífexs que, des de Pau VI en la *Populorum progressio* fins a la recent de Benet XVI *Deus Caritas est*, continuen en aquesta radical reflexió.

No obstant això, la gran aportació de l'Església va venir mitjançant l'encíclica *Pacem in Terris*, vertader testament espiritual de Joan XXIII, adreçada als creients i en general als homes de bona voluntat, als qui per primera vegada es dirigia també una encíclica. En ella es resumeixen i fixen les bases de la doctrina política de l'Església en concordança amb els temps, ja que havent estat Joan XXIII testimoni privilegiat, en la seva doble condició de Pastor i Diplomàtic, del dolor i de la misèria patits pels éssers humans durant les dues grans guerres i el període intermedi que li va correspondre viure, coneixent, com a pocs, la guerra des de les trinxeres primerament, i els secrets i interessos del poder després, va condensar en l'encíclica *Pacem in Terris* aquesta Doctrina, reclamant un ordre jurídic i polític que es correspongués amb l'ordre moral, la finalitat de la qual és «la pau que ha d'estar fundada sobre la veritat construïda en les normes de la justícia, vivificada i integrada per la caritat i realitzada, en definitiva, amb la llibertat».

En aquesta encíclica s'estableixen els Drets Humans com a base imprescindible per a la convivència i es reclama de la comunitat política que sotmeti la seva autoritat al servei del bé comú —«no hem vingut a ser servits sinó a servir»— exigint que aquest servei, que passa per l'exercici de la necessària autoritat, s'estengui al bé comú universal i es constitueixi en un compromís de pau com a presupost ineludible i necessari al qual s'han de supeditar les relacions polítiques entre els pobles i els Estats que els representen.

Sens dubte la *Pacem in Terris* expressa el compromís de l'Església amb els Drets Humans, de la mateixa manera que la Comunitat política internacional ho va fer mitjançant la Declaració Universal dels Drets Humans. En conseqüència, els dos textos resulten d'una vigència absoluta. Fora d'això, l'encíclica transpira la centralitat del missatge evangèlic que, constantment, exhorta a la caritat, la solidaritat i la justícia i, en aquest sentit, Joan XXIII reproduïx en la *Pacem in Terris* l'afirmació de sant Agustí, continguda en el Llib. II del seu *De Civitate Dei*, que diu: «si s'abandona la justícia a què es redueixen els regnes, sinó a grans lladronis?»

IV

És, doncs, a partir de l'antropocentrisme basat en la dignitat humana que les societats avancen en una marcada direcció que apunta a l'humanisme polític i s'allunyen dels pseudorealismes idealistes que van de Rousseau a Lenin i d'aquells altres de caràcter marcadament pessimista que van de Maquiavel a Hitler, que han desemmascarat el que pot amagar-se en ells després de les experiències de règims filosòfics totalitaris en els quals l'ideal (com en el cas del peregrí govern de Savonarola, a Florència) o l'Estat transformat en un Absolut (com en els totalitarismes moderns) ens han mostrat la seva vertadera cara.

L'equilibri, avui dia, entre els diferents poders de l'Estat esdevé imprescindible per garantir i salvaguardar la seva pròpia raó de ser, que no és una altra que la construcció jurídic-política en la qual el joc de la submissió dels poders clàssics —sense oblidar als emergents— resulta peça clau. Del contrari, podria causar-se la seva pròpia destrucció, el que convertiria en il·lusoris els Drets proclamats a partir de la Declaració Universal i els altres Tractats, Acords i Convenis que l'han seguit i que van ser transposats a les nostres modernes Constitucions, convertides en instruments de la seva custòdia i protecció, mitjançant els mecanismes previstos, en cada cas, per a la seva tutela efectiva.

Avui l'Estat, doncs, respon més que mai a la necessitat de preservar a l'individu, o més ben dit a la persona i al que és comú: la humanitat, és a dir: les altres persones; conscients, com hem de ser, que ens trobem immersos en un món globalitzat al qual no podem ja sostreure'ns. En la nostra època, la reafirmació dels drets i llibertats de l'home i del ciutadà requereix, com a element particularment necessari, la proclamació dels principis i drets socials. Aquestes són paraules que formen part del Preàmbul de la Constitució Francesa del 27 d'octubre de 1946. França va advertir ja llavors, i després les següents Constitucions europees ho van recollir, que l'Estat social i democràtic no sols no nega els valors de l'Estat democràtic-liberal, sinó que els fa més efectius. Com va escriure M. García Pelayo, «mentre que en els segles XVIII i XIX es pensava que la llibertat era una exigència de la dignitat humana, ara es pensa que la dignitat humana és una condició per a l'exercici de la llibertat».

* * *

En aquest sentit Espanya, incorporada amb massa retard a l'ordre jurídic del concert de nacions que conformen el seu entorn cultural europeu, es va beneficiar en la redacció de la seva Constitució d'aquesta nova realitat jurídica internacional. El constituent no va tenir dubte —en el gran pacte de la transició— a posar especial èmfasi en la promoció del bé de quants integren la nació espanyola mitjançant un desig explícit en el seu Preàmbul, per establir la justícia, la llibertat i la seguretat, així com a defensar i garantir l'exercici dels Drets Humans i l'assegurament a tots els ciutadans a una digna qualitat de vida, tot això amb la finalitat de «protegir tots els espanyols i pobles d'Espanya» —noti's que la dignitat

va íntimament unida al reconeixement de la pròpia identitat—. I, com a colofó d'aquest Preàmbul, fent una crida explícita a l'enfortiment de relacions pacífiques i de cooperació amb tots els pobles de la terra. En íntima connexió amb el mateix, l'article primer de la Constitució, no podia menys que proclamar que «Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de dret» i en conseqüència «la sobirania nacional resideix en el poble espanyol, del qual emanen els poders de l'Estat».

En aquest sentit cobra especial importància, en la nostra Constitució, la protecció dels Drets Fonamentals, recollits precisament en el seu Títol I que tracta dels Drets i Deures Fonamentals, en el llinar del qual l'article 10 textualment diu: «La dignitat de la persona (observi's com comença tan principal precepte), els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la Llei i als *drets dels altres* (les cursives són meves), són fonament de l'ordre polític i de la pau social»; per continuar dient, en el seu paràgraf segon, que «les normes relatives als Drets Fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconeix s'interpretaran d'acord amb la Declaració Universal dels Drets Humans i els Tractats i Acords Internacionals sobre les mateixes matèries ratificats per Espanya».

Com es veu, en total sintonia amb aquesta necessària incrustació a la pedra angular que és la dignitat de la persona, és amb la qual s'inicia la seva redacció i passant pels drets dels altres arriba a l'exigència d'una interpretació conforme a la Declaració Universal dels Drets Humans i altres Tractats ratificats per Espanya—inclusió aquesta última que es deu a l'esmena presentada pel Sr. Antón Cañellas, jurista i estimat advocat del nostre Col·legi, com també ho són els qui merescudament han estat reconeguts com a pares de la Constitució, Srs. Jordi Solé Tura i Miquel Roca Junyent, que tan destacat paper van desenvolupar durant la seva elaboració i als qui des d'aquí rendixo el meu més sincer tribut d'agraïment—. D'aquesta manera, el nostre país deixava clarament establert que de l'individual s'arriba, mitjançant el reconeixement i respecte de l'alteritat, a l'universal que, en matèria de Drets Fonamentals obliga als poders públics de l'Estat directament per via de l'art. 10.2 CE, sense que calgui seguir allò previst en els arts. 93 i ss. CE, sobre els altres Tractats i compromisos internacionals ratificats per l'Estat.

Bona prova d'això la tenim en la doctrina que ha anat elaborant el Tribunal Constitucional, que juntament al valor de la vida humana i substancialment relacionat amb la dimensió moral d'aquesta, la nostra Constitució ha elevat també a valor jurídic fonamental la dignitat que ha definit com a «un valor espiritual i moral inherent a la persona».

Així el Tribunal Constitucional, com a constituent prorrogat que és, ha propiciat la permeabilització de la seva doctrina a la jurisprudència i a tot l'ordenament jurídic espanyol i, a més a més, ha incorporat bona part de la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) i ha aplicat no pocs continguts de drets fonamentals reconeguts en diversos Convenis i Tractats, tot aproximant-nos a aquesta comunitat jurídica internacional que, a poc a poc, anem construint.

En aquest mateix ordre de coses, procedeix recordar que l'article 1 de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea diu així: «la dignitat humana és inviolable. Serà respectada i protegida». És clar, doncs, que començant el catàleg de drets que regeixen l'actuació de les institucions comunitàries i dels Estats membres quan apliquen el dret comunitari es vol posar de manifest que «la dignitat humana no sols és en si un dret fonamental sinó que constitueix la base mateixa dels drets fonamentals» i, per tant, «que no podrà atemptar-se contra ella, fins i tot en cas de limitació d'un dret» (explicació de la Convenció).

Conquerida, doncs, en el pla jurídic la dignitat per als ciutadans espanyols, podria concloure's que hem aconseguit els ideals que van orientar les nostres vides. No obstant això, no deixo de recordar les paraules que Sèneca escriví en una de les seves famoses cartes al seu amic Lucili: «Jo no he nascut per a un racó; la meua pàtria és el món sencer». Europa —i Espanya, part integrant dels òrgans decisoris de la Unió— han de donar un pas endavant en aquest sentit.

Hi ha hagut, sens dubte, avenços d'importància, com la integració dels Països de l'Est, la transcendència de la qual no aconseguim entreveure del tot a causa dels múltiples problemes que això ha suposat i segueix suposant. Orfes com estaven d'un ordenament jurídic apropiat, els Països d'Europa Central i Oriental han hagut d'accelerar els processos de democratització en el més absolut desordre per la precipitada, encara que afortunada, caiguda del mur de Berlín i dels règims dictatorials que s'amagaven darrera del mateix. Tot això ha propiciat l'aparició de màfies organitzades, circumstància agreujada per la necessitat de trobar la seva pròpia identitat i encaix, tot provocant tràgics episodis de guerres fraticides en les quals no ha faltat la pràctica del genocidi.

* * *

D'altra banda em pregunto si viurem d'esquenes al gran drama, i no menor tragèdia, de la immigració, impassibles davant la mort de milers d'éssers humans en les nostres aigües frontereres, ofegats en un intent desesperat per sortir d'un món que és resultat immediat de la insolidaritat del nostre anomenat Primer Món? Seguirem callant? Perquè el fet cert és que el flux migratori seguirà imparable mentre subsisteixi l'actual situació i no hi haurà frontera, com no l'hi ha hagut mai, que es resisteixi. Devem per tant aprofundir en la política de cooperació al desenvolupament, i assumir un compromís real i efectiu de solidaritat. Espanya i la Unió Europea així ho entenen, però interessa vincular aquesta política d'ajuda i de cooperació amb la política europea d'immigració.

Les desigualtats existents entre els països de l'Est i de l'Oest europeu, així com les que, a escala internacional, es produeixen entre el Nord i el Sud, creen i seguiran creant problemes no sempre fàcils de solucionar ni conjugar, i hauran de comportar el sacrifici d'uns a favor dels altres amb l'objecte d'anar anivellant els

desequilibris. La tasca és àrdua i es dona la paradoxa que en alguns llocs i països on més generosament s'ha contribuït per pal·liar les esmentades desigualtats han començat a aflorar nous problemes, que apunten a un caire perillosament xenòfob. No obstant això, hem de seguir en aquesta tasca solidària, que garanteixi el tercer enunciat del trilema que va il·luminar a França una nova era política i jurídica.

Els grans problemes de l'educació, la vellesa, la sanitat, l'habitatge, la genètica i la biogenètica, la religió, la pobresa, l'exclusió, el medi ambient i la sostenibilitat; la seguretat i la intimitat, el dret a la vida i el deure de preservar-la, la diversitat de cultures, la seguretat i l'assistència social, així com el reagrupament familiar seran, amb molts altres, temes de necessària atenció més enllà de la política sectorial dels Estats i de les Comunitats que els integren en els diferents graus d'autonomia o participació en el quefer col·lectiu, però també en el nou edifici jurídic que estem construint.

En conseqüència, aquests temes han de trobar un lloc en la legislació europea i també tutela judicial efectiva dins i fora de les fronteres convencionals dels Estats que conformen la Unió. Per això caldrà seguir cedint cotes de sobirania dels Estats per continuar l'esforç fins ara realitzat; esforç al qual el nostre Estat ha contribuït no sols amb una participació activa en certs processos normatius d'interès, com la Convenció redactora de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, per posar un exemple, sinó també amb aportacions importants com l'extensió de la política de cooperació europea al desenvolupament cap a Amèrica Llatina o la noció de ciutadania europea.

Aquesta nova Europa en la qual els ciutadans han resultat, en últim terme, ser els seus veritables impulsors ha d'estar atempta a aquells que amb insaciable ànim de lucre es resisteixen a construir una societat de dret i sense fronteres, el nucli essencial de la qual ho constitueixi el respecte als drets fonamentals. Perquè certament els veritables i reals enemics de l'Europa en construcció són: el crim organitzat, que prevalent-se de la unitat de mercat i la desaparició de les fronteres interiors de la Unió, aprofita tan basta, com a vegades inconcreta realitat jurídic-política, per portar a terme les seves il·lícites activitats; la terrible amenaça d'un nou terrorisme difícil de combatre; la corrupció política i un nou renéixer del materialisme que xifra en les coses la seva única raó de ser.

Malgrat tots els problemes i conflictes ressenyats, i des del reconeixement dels esforços empresos, estic convençut que no hi ha un altre camí possible per avançar que el de la solidaritat i el respecte de la dignitat de tots i cadascun dels éssers humans, l'única Pàtria dels quals, com he indicat prèviament, citant a Sèneca, ha de ser el món sencer.

El dret seguirà sent l'instrument necessari per a aconseguir-ho, però sols podrà assolir-se si és fruit de la voluntat lliurement expressada a través del pacte, l'acord i la transacció social dels Estats europeus, els ordenaments jurídics dels quals hauran de respondre a les exigències socials i democràtiques de l'Estat modern.

El respecte a la dignitat haurà de portar-nos indubtablement a contemplar la persona dins la societat global i si volem el respecte d'aquesta dignitat intrínseca, fita inequívoca de la persona en aquesta llarga i cruenta lluita a la qual ens referirem al principi, no tindrem més remei que seguir apostant per un ordre jurídic internacional, també globalitzat, en el que les Nacions Unides vagin prenent cada vegada un major protagonisme i que mitjançant l'exercici d'una verdadera funció jurisdiccional, com la de l'incipient Tribunal Penal Internacional, se li permeti exercir la força coercitiva, sense la qual el dret no és res més que mera convenció. I així, que mitjançant Nacions Unides, se'n vagi teixint un món solidari que redueixi les diferències, avui abismals, que existeixen entre les persones i els llocs on els ha correspost néixer.

V

No estem en la utopia, la família humana a la qual es refereix la Declaració Universal de 1948, és una realitat, i la defensa de la dignitat intrínseca de qualsevol ésser humà dins la mateixa, una exigència. Jean Monet diria que «tot és un mitjà, fins i tot els obstacles».

Sóc conscient que aquest discurs d'ingrés respon a un interrogant, que com a advocat, em vaig formular tot començant a exercir la professió, que he tingut la sort de poder elegir lliurement: quina és i quina ha de ser la finalitat del dret i la seva utilitat perquè la natural sociabilitat de la persona no la privi de la seva dignitat ni de la seva llibertat, que sempre vaig entendre que devia conjuguar-se amb la solidaritat dels qui formem, hem format i formarem la gran família humana que viu a la Casa comuna en el temps i també en la Història.

* * *

Per acabar voldria agrair molt sincerament la seva atenció i paciència, i de manera especial a l'Acadèmia que m'acull i al seu President, el meu bon amic Sr. Robert Follia i Camps, que tantes atencions m'ha prestat; així com a l'estimat Professor i mestre Dr. Josep M. Font i Rius que ha tingut l'amabilitat d'apadrinar-me en aquest dia i també a l'admirat degà i amic Sr. José Juan Pintó Ruiz que ha tingut la bondat, innata en ell però no per això digna d'un major agraïment, d'acceptar la contestació, en nom dels senyors acadèmics, d'aquest discurs de qui s'ha sentit sempre, com ell, un advocat. No em podria cabre, en aquest dia, major honor.

Permetin-me, en fi, reproduir de la *Primavera Sagrada* de Rainer Maria Rilke, aquestes línies: «Creieu-me, tot depèn d'això: haver tingut, una vegada en la vida, una primavera sagrada que ompli el cor de tanta llum que basti per transfigurar tots els dies». Sens dubte l'ésser humà ho mereix.

EUGENI GAY MONTALVO
«El Cendra» Seva
Setmana Santa 2008

CONTESTACIÓ
de l'acadèmic
EXCM. SR. JOSEP J. PINTÓ RUIZ

1. Avui és certament un dia joïós i molt singular per a l'Acadèmia. Insisteixo en la singularitat no pas solament per raó de la personalitat de l'advocat, estudiós del dret, sensibilitzat per les qüestions socials, culte, i capaç d'assaborir els clàssics, i per tant amb plenes possibilitats d'enriquir, amb les seves esperades aportacions futures a l'Acadèmia. És clar que també aquesta Acadèmia s'ha enriquit amb la lectura d'ensunyosos discursos dels Excms. Srs. Acadèmics que eren rebuts per aquesta persona jurídica amb notòria i justificada satisfacció. Però el discurs de recepció que acabem d'escoltar, amb respecte i atenció, és singularment destacat: fa referència a la dignitat de l'home, no a la dignitat entesa només com a mereixement, sinó en la superior dimensió extraordinària que s'identifica amb qualitat o nota essencial de l'*home individual*, i que es projecta ineludiblement a tots els homes, a la societat, al poder públic i fins i tot a la dimensió transcendent i permanent, i al destí mateix de l'home i de la humanitat.

Quan hom pensa en el que vol dir «la dignitat de l'home» en la versió de l'acadèmic que ha parlat, pot sentir, fins i tot vertigen per acostar-se al sublim —i no exagero— que és allò «pertorbat en la seva harmonia per la seva extraordinària grandesa» incidint «*in totum*» en el Dret, en la moral, en l'ontologia, i fins i tot, molt singularment en la mateixa teologia. Cal recordar aquí, que l'artificiosa divisió del saber humà, en diverses disciplines, quan s'eleva en la qualitat del coneixement, van convergint i s'aproximen cada vegada més, fins arribar a dalt de tot a un punt que ho comprèn tot: Déu.

Estimat President, la contestació davant de tanta grandesa i sublimitat, encomanada a la meua persona, ja es comprèn que em torba i fa que em sigui difícil parlar d'ella.

Haig de seguir la tradició acadèmica que conté un ús sempre guardat. Cal fer primer una «*laudatio*» de l'autor del discurs d'ingrés, intentant fer palesa la seva personalitat —excelsa en aquest cas— mostrada per la seva vitalitat, i per la seva obra. I cal també referir-se al discurs, que en aquest cas, per la seva grandesa, mostra especials dificultats.

Malgrat tot, aquesta dualitat pròpia de l'ús, la línia divisòria entre la persona i el discurs es torna permeable, porosa i notòriament difusa. El Sr. Gay, quan

aflora el seu discurs, no exposa només el seu criteri, doncs el Dr. Gay ha «viscut» activament i passivament la seva doctrina, que està inserida en la seva ànima noble, i aquesta ha fruit del goig transcendent de gaudir la consonància entre els fets i el que sent, i ha patit el dolor immens de contrastar aquelles dissonàncies que són i han sigut tràgiques.

El seu discurs aflora i expressa aquestes satisfaccions intenses de la seva vida, i aquests dolors de la discordança entre el respecte essencial a la dignitat de l'home i els fets ocorreguts. Ja ho heu sentit amb profusió, detall i sentiment. I és que el Sr. Gay és un home, un home bo, que sent profundament aquell humanisme cristià que el nostre Mestre ens va imprimir. La seva vida i la seva obra són una manifestació fàctica del respecte, guarda i defensa de la dignitat de l'home. I també una expressa deploració de les reals conculcacions.

2. Bon marit (el bon marit és aquell que a més de comportar-se bé, encerta en l'elecció, i va encertar i molt bé), i pare de quatre fills, va «aterrar» a Barcelona el 13 de març de 1946.

Amb eficàcia i aprofitament cursà estudis, és llicenciat en Dret, va exercir com advocat (funda el despatx Gay-Vendrell, Abogados) i ostentà els següents càrrecs: degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona, president del Consell General de l'Advocacia Espanyola, conseller nat d'Estat, president de la Unió Professional, president i membre fundador de la Federació de Col·legis d'advocats d'Europa, president de la seva comissió de Drets humans, fundador i director de l'Institut de Drets Humans de Catalunya, president de la Comissió de Drets humans de la «*Union Internationale des Advocats*» (UIA), president del Consell d'Il·lustres Col·legis d'advocats de Catalunya, president de la Delegació Espanyola en el Consell dels Col·legis d'advocats de la Comunitat Europea, president de la secció Cinquena del jurat de Publicitat de l'Associació d'Autocontrol de la Publicitat, president de la Secretaria internacional de Juristes catòlics «*Pax Romana*», president de l'Associació Catalana d'Arbitratge (Tribunal Arbitral de Barcelona), president del Consell Social de la Fundació Etnòpolis (SOS Racisme), conseller del Consell Assessor pel desenvolupament sostenible de la Generalitat de Catalunya, vicepresident de l'Associació Internacional del Dret de l'Esport, vicepresident del Patronat Ribas, conseller del Consell Econòmic i Social de l'Arquebisbat de Barcelona, conseller del Consell Pastoral Diocesà de Barcelona, conseller del Consell d'Informació de Catalunya, patró titular de la Universitat Ramon Llull de Barcelona, membre del Patronat de la Fundació del Temple expiatori de la Sagrada Família, membre de la «*Société de Législation Comparée*», membre de la Societat Internacional de «*l'Historie de la Profession d'Avocat*», representant dels Col·legis Professionals en el Consell Social de la Universitat de Barcelona, patrocinador i membre fundador de la «*Red latino-americana de juristas católicos*», membre de la comissió traductora al català de texts bàsics del Consell d'Europa

(Carta social europea i el Conveni social europeu per la protecció dels drets humans), membre del Jurat del premi Carmen Tagle (assassinada per ETA), membre del Jurat d'honor dels Premis Convivència Ciutat Autònoma de Ceuta, membre del Comitè d'Honor del Congrés Estatal de Dones Advocades, membre del Comitè d'Honor del IV Congrés de la Conferència Iberoamericana d'Acadèmies de Ciències Jurídiques i Socials.

Al gener de 1992, va presidir a Barcelona les sessions de la Conferència Europea de Drets Humans, organitzada pel centre de Drets Humans de les Nacions Unides en col·laboració amb l'Associació per a les Nacions Unides d'Espanya.

Va ser president de la Comissió sobre Protecció dels nens i de la Comissió d'Ajuda Judicial de la CGBE (Conférence des Grands Barreaux d'Europe).

Coordinador del grup de juristes de *Pax Romana* en la Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides (1984-88), que anualment se celebra a Ginebra, havent estat consultor del Ministeri d'Afers Exteriors espanyol en matèria de Drets Humans durant aquest període.

Vocal del Comitè Nacional Espanyol per al Cinquantenari de la Declaració Universal de Drets Humans de les Nacions Unides, creat sota la Presidència d'Honor de SS. MM. Els Reis d'Espanya, segons Reial decret 2011/1997, de 26 de desembre, i adscrit a la Secretaria General de Política Exterior i per a la UE del Ministeri d'Afers Exteriors, la Presidència del qual ostenta el propi Ministre d'Afers Exteriors qui el va nomenar per la seva destacada i àmplia experiència en la promoció i defensa dels Drets Humans.

Promotor de diferents iniciatives sobre Drets Humans com « L'Association Européenne d'Avocats pour l'Accès au Droit des plus Démunis » (1989) i de diferents Instituts de Drets Humans de diversos Col·legis d'Advocats Europeus i de ONGs com Juristes sense Fronteres, l'àmbit de les quals abasta tot el territori espanyol encara que la seva seu central es trobi a Catalunya, de la qual ha estat president del seu Consell Assessor.

Promotor de l'acte de la «**Signatura de la Declaració dels professionals de la Justícia contra el racisme**» celebrat a Madrid (19-XII-97), convocat per l'Advocacia Espanyola amb la col·laboració del Consell General del Poder Judicial, Promotor d'una sèrie de Jornades sobre «**Drets Humans, Democràcia i Terrorisme**», convocades per l'Advocacia Espanyola en tot el territori a manera de reflexió arran de dos atemptats terroristes a dos juristes de renombrat prestigi, D. Fernando Múgica Herzog i D. Francisco Tomás i Valiente. Discursos de presentació d'aquestes Jornades a Madrid (7-III-96), Saragossa (18-IV-96) i Barcelona (24-IV-96).

Va ésser jurat del Premi Pelayo.

L'anàlisi dels seus càrrecs, culmina amb el de magistrat del Tribunal Constitucional Espanyol. La responsabilitat, delicadesa, i alta finor jurídica que és exigida als membres d'aquest Tribunal no cal expressar-la. Aquest càrrec, va concentrar en ell tota la seva activitat, amb les consegüents cessacions reglamentàries.

De totes formes, el conjunt de càrrecs que hem expressat, mostra una autèntica vocació i dedicació per l'exercici de l'advocacia, pel servei a l'Església, i per la defensa de la legalitat formal, de l'específic constitucional, i abundantment de la dignitat de l'home.

3. El seu cabal científic l'ha portat a dictar nombrosíssimes conferències per tot el món, i a escriure abundant literatura jurídica. Seria impossible especificar i narrar el seu ampli abast.

4. Va ésser condecorat amb la Gran Creu i la Creu d'Honor de Sant Raimon de Penyafort i a més, amb abundants guardons que per la seva abundància, també són difícils d'esmentar¹.

5. No cal fer cap esforç notori, per entendre que el contingut del discurs que acabem de sentir, amb unció i respecte està encarnat, materialitzat en el comportament de l'Acadèmic i és alhora —insistim— la mostra d'una adequació entre el pensament publicat i la generositat i encert de la seva conducta.

El discurs, en la seva grandiositat, mostra aquella claredat, i aquella sobrietat pròpies de la potència encisadora del que proclama. Lluny de multiplicar cites, teoritzacions especulatives, i expressions de doctrines diverses i contradictòries, la seva serena exposició, vessa el seu esperit amb *sinceritat*, amb una narració excelsament *fluïda*, amb un transcórrer del que *ha d'ésser*, cap al *que és* i *l'exceptionalment* desviat que suscita la *reprovació* del seu intel·lecte, i el dolor *del seu cor*. Descendeix fins a l'individu, transcendeix el clam d'exigència de justícia en el cas concret i honora la lluita per a la dignitat humana. I això amb un curs narratiu, natural com la fluïdesa d'un riu, sense interrupcions, divisions, subdivisions ni dis-

---

¹ Gran Creu de l'Ordre de San Raimundo de Peñafort (Ministeri de Justícia, 2005).
Creu d'Honor de l'Ordre de San Raimundo de Peñafort (Ministeri de Justícia, 1990).
Gran Creu del Mèrit en el Servei de l'Advocacia (Madrid, juny de 1996).
Conseller d'Honor del Consell de l'Advocacia Gallega.
Conseller d'Honor del Consell de l'Advocacia Valenciana.
Degà d'Honor de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Sta. Cruz de Tenerife.
Col·legiat d'Honor de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Lucena.
Col·legiat d'Honor de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Sabadell.
Chevalier de l'Ordre National de la Légion d'Honneur (Presidència de la República Francesa, 1995).

Cavaliere digues Gran Croce dell'Ordine «Al Mèrit della Repubblica Italiana» (Presidència de la República d'Itàlia, 1995).

President honorari de la *Unión Costarricense de Abogados* (Barcelona, gener de 1996).

A títol individual i a part de les distincions de Col·legis i Consells Autònoms espanyols té la Medalla de la UTA, del Col·legi d'Advocats de París, de la Federació de Col·legis d'Advocats d'Europa, del Col·legi de Montpellier, del Col·legi de Toulouse, del Col·legi de Cracòvia, del Consell de Col·legis de Bulgària, del Col·legi d'Advocats de Lima i del Consell de Col·legis de Bolívia.

Conseller d'Honor de la Càtedra Espanyola de Seguretat Vial i Mobilitat amb la categoria de professor «*Ad Honorem*».

tincions innecessàries. És la brisa suau i confortable de la veritat mateixa. Entra osmòticament dintre de l'oient. És bona.

6. Ni repetirem, ni resumirem el que ja ha dit. Res del que s'ha dit és superflu o innecessari. Res es pot suprimir. Res es pot millorar. Però sí que volem ressaltar la magnitud del tema, la grandesa de la qüestió que té en l'home el seu centre filosòfic, i que es presenta com pedra angular sobre la qual s'edifica —partint de la dignitat— tota la construcció del discurs.

7. Heu pensat, heu ponderat la meravella, l'excelsa singularitat i especialitat que és l'home? Mireu el nostre planeta i l'imperi de l'home sobre ell. La frase bíblica «Multipliqueu-vos i domineu la terra» (Gènesi 1,27-30) està, per cert, ben acomplida. Mireu les nostres construccions, els edificis, les comunicacions, la perfecció dels transports. El nostre globus terraquíu està circumdat per milions de quilòmetres de conductors de líquids o de gasos, de fluids o d'energies, perquè operin més enllà de les seves fonts o es distribueixen; encara més: està circumdat per energies en situació dinàmica que no veiem, però que existeixen, i són conduïdes per l'home: les vibracions hertzianes que es manifesten profusament a la ràdio, la televisió, en part a la telefonia, la telegrafia, les abundants emissions de les cadenes comercials, o estatals, internes de la policia, oficials o clandestines; les no volgudes específicament però existents també i consentides vibracions electromagnètiques dels electrodomèstics i dels aparells diversos que circulen, dels automòbils, moltes temperades, altres no del tot. Percebem la pertorbació que produeix l'encesa d'un interruptor o la seva interrupció, la inducció de corrent, etc. Si tot això es veïés, veuríem el món envoltat d'una xarxa de diversos colors, espessíssima, essent els seus elements mòbils, vibràtils, diluint-se, marxant l'ona en cercles cada vegada més grossos però menys intensos, naixent altres i noves pertorbacions sense interrupció.

Tampoc acabem aquí. Existeix una altra xarxa, la xarxa immensa i paorosa que constitueix el *totum* de les relacions jurídiques que condicionen i de vegades imposen la conducta humana arreu del món. Si dirigim una mirada, només superficial, vers aquesta xarxa immensa, tota ella interconnectada, amb relacions de causa a efecte, amb resultats de vegades diferents dels volguts i de vegades no, amb resultats que a la vegada condicionen noves disposicions, si examinem la xarxa de normes de Dret públic, estructurals les unes, impositives les altres, atribuint sancions de vegades; les relacions privades entre els homes, en el si de la família, estructurant-la i reglant-la; els contractes; les relacions indemnitzatòries no contractuals; les successòries, després de la mort; si examinem les normes que tenen cura de l'home com a individu, de les relacions entre nacions, internacionals, normes totes majoritàriament complertes, de vegades sota l'imperi dels Tribunals o dels exèrcits, amb els encerts i les grans aberracions que es produeixen en el món,

ens hem de sentir com petits davant d'un ser humà incontenible, complex, policrom, heterogeni, divers.

En el fons, hom es meravella que no s'esdevingui el caos, és a dir, el desordre i el mal, i en canvi, malgrat els gravíssims defectes, les nostres incongruències, les monstruoses desviacions parcials, **l'ordre** d'una manera general, no pas del tot perfecte però sensible i constructiu, impera sobre el caos gràcies a la conjunció de **lleis físiques, teològiques, morals i pròpiament jurídiques**. I qui és el subjecte actiu i el subjecte passiu d'aquestes meravelles superposades a la natura? L'home individual, l'individu que amb el seu sentit gregari i la seva capacitat creativa ha estat capaç d'ordenar tot això, aquestes meravelles, i és que l'home és una meravella sublim d'aquest món. Ens ha dit en Gay:

1. «La raó, malgrat tot, “de l'objecte del Govern”, que es referia l'art. 13 de la Constitució de Cadis, i el propi trilema revolucionari francès, obeeix, en exclusiva a la consideració que la persona, com a tal, posseïx una dignitat que la distingeix de la resta dels éssers de la Creació i que, a més a més, és única i intransferible. La persona, que forma part de la humanitat i aquesta de l'Univers, és un univers en si mateix —com amb tant encert s'ha dit— univers que cadascun de nosaltres percebem i pretenem preservar al llarg de la nostra existència»

i també

2. Amb més contundència encara postil·la l'acadèmic repetint una cita de Ciceró, el qual en el seu tractat «De natura deorum» diu «*Nemo vir magnum sine alicuo aflactu divino nunquam fuit*», o sigui «cap home o dona, sigui quina sigui la seva condició, manca d'aquest buf diví» (*aflactu divino*).

3. Així mateix, reproduint una cita de SOFOCLES en «la seva Antigona» al·ludeix a la cita d'aquell home que duia dintre de si «la llavor de Zeus».

Voleu més grandesa de l'home que aquell toc diví, aquell participar de la naturalesa divina? Per als creients per descomptat però per als no creients, també la doctrina cristiana que admet que Déu mateix, es fa, precisament en el nostre planeta home i participa de la mateixa naturalesa divina i humana, per a redimir la humanitat i estar entre nosaltres, això situa a l'home en el centre teològic del cosmos, del mateix Univers, explicant així la diferència substancial, essencial, abismal entre els altres éssers animals i la seves estàtiques creacions incomparables amb el «*facere hominis*».

8. De seguida s'entén que aquesta grandesa atreu la necessitat del respecte a la dignitat humana. Les proclamacions universals i nacionals de les lleis formals, que disposen la guarda del degut respecte als drets humans, a la mateixa dig-

nitat de l'home i que tan perfectament i magistral ens ha especificat l'Acadèmic són disposicions DECLARATIVES, no pas Constitutives. Volem dir que les declaracions universals, les constitucions, les lleis formals no generen l'obligat respecte a la dignitat humana, sinó que la dignitat humana és una conseqüència ontològica del mateix ésser humà, és quelcom *inherent* i inseparable de la mateixa naturalesa humana, i flueix de l'home a la societat i genera les conseqüents construccions jurídiques funcionals. És quelcom que ja existeix i està en l'home, i per tant la seva existència no depèn de cap potestat ni de cap voluntat humana. Deriva objectivament i automàtica de l'home des de l'inici mateix de la seva existència.

Ni el dictador pot vulnerar la seva natural vigència ni tampoc la sobirania popular; abans que ella, com a principi previ dimanant directament de l'home brilla poderosa la dignitat humana. D'una forma suau, persuasiva, proclama això reiteradament l'acadèmic. Una vegada i una altra posa de manifest el «reconeixement» per l'autoritat i ho confirma quan contempla el «*dictum*» de frai Bartolomé de les Cases i de Montesinos amb aquella lapidària frase: «¿Con qué derecho y con qué justicia tenéis en tal cruel y horrible servidumbre a esos indios?, ¿estos no son HOMBRES?». Confirma aquesta significació com també ho va fer la Butlla «*Sublimis Deus*» de PAU III, (Sic Instituta I,III,2).

9. Les conseqüències d'això són ben clares. Al dimanar de la naturalesa de l'home, al no ser el respecte a la dignitat humana una creació del voluntarisme, sinó una emanació directa, prèvia i objectiva de la naturalesa humana, els drets humans SÓN UNIVERSALS. Es prediquen de tot home. No existeixen perquè ho digui la Constitució, sinó que la Constitució ho diu perquè existeixen.

El que ha passat és que, quan la conculcació del respecte a la dignitat humana s'ha perpetrat per actes d'autoritat pública, pel poder de l'Administració o Jurisdiccional, s'ha produït una abundant literatura jurídica que incideix en el possible error, d'entendre que el respecte als drets humans és com una autolimitació del poder. Però no és així, doncs aquest poder de vulnerar la dignitat humana no existeix. És cert, que per frenar les vulneracions perpetrades pel poder públic els drets humans s'han d'explicitar com a prevalents, i això ha fet que insensiblement s'hagi pogut polaritzar l'atenció en aquest sector vulneratiu, atesa l'especial consideració que la gravetat d'aquestes vulneracions suscitava.

Però, la realitat ontològica és que, l'esmentada universalitat es predica tant dels agressors, com de les víctimes dels agressors i els actes de terrorisme, també —és ocios dir, però no està de més— violen els drets humans de les víctimes.

I subsisteix el problema de col·lisió entre drets humans i la solució no és altra que respectar-los tots. Però el problema és certament seriós.

10. En el discurs no es deixa de consignar les importants desviacions de la humanitat i la reiterada vulneració dels drets humans i per tant de la dignitat in-

dividual humana. I és cert, que això a més de ser dolorós, i exigir les oportunes correccions, es produeix.

Es podria dir, com és que passa això, on són les meravelles de l'home que tan audaçment heu proclamat també en la contestació? Això és certament el problema de la concurrència del mal.

És difícil explicar aquesta concurrència però no és possible ignorar la realitat. I la realitat és aquesta. És clar que cal exigir un ordre que presideix l'existència. L'espai sideral que coneixem i intuïm, en la flexible relació espai i temps (veiem ara això tan distant que va ocórrer molts anys enrere i la seva llum, la seva visió tant ha trigat a arribar a nosaltres i per això diem anys-llum) no és pas caòtic i és que unes lleis que denominem físiques, regeixen fatalment l'univers. I aquestes mateixes lleis físiques, regeixen en la nostra terra, integrada en la immensitat del cosmos. Però l'home, aquest ser essencial i excepcional, és lliure físicament. És la consciència i voluntat de l'home la qual pot prendre decisions oportunes. I l'home és lliure de voler el bé, i fer-lo o voler el mal i fer-lo. O fer el pitjor «*Videō meliora sed peiora sequor*». Però aquesta llibertat, no condueix al caos, perquè l'home lliure, opta majoritàriament per l'ordre que és seguir la llei moral (que la seva consciència capta) i la llei jurídica (que ha de ser compatible amb l'ètica) i que està potenciada per la coercibilitat i també per la pròpia consciència de l'home que rep subtilment l'edificant pressió de les normes mateixes del dret natural conseqüents amb la naturalesa de les coses i amb el marc de la llei ETERNA. L'home mostra la seva dignitat, amb la lliure decisió d'obrar el bé i la lliure adequació al mateix bé. L'home no està doncs sotmès a una física predeterminació que ho sotmeti, sinó que com a lliure opta, repeteixo, majoritàriament per l'ordre.

Això explica que al llarg de la història l'home a poc a poc, ha passat de l'absoluta barbàrie selvàtica a la civilització on existeixen abundants, però minoritaris, residus de vulneracions que malgrat la seva dolorosa i vergonyosa existència són cada vegada menors, i més socialment reprovades. El discurs mostra amb claredat aquesta «anabasis» sobretot en el reflex que aflora la consciència social i la legislació positiva. La humanitat marxa cap al bé, encara que amb avanços en forma de dents de serra.

11. Així doncs, existeixen greus vulneracions. Seria un error, reduir el concepte de vulneració a les situacions *d'activitat* contrària al principi de dignitat humana. I diem això perquè la vulneració tant pot perpetrar-se mitjançant actes positius, mitjançant accions (tortures, terrorisme, vexacions, insults verbals o físics, etc., etc.) com mitjançant significades omissions, inactivitats, dirigint la mirada cap a altre costat, com tan magníficament ha posat de manifest el discurs que ara comentem. I la vulneració no desapareix amb lamentacions verbals, sinó mitjançant les correccions adequades, idònies i proporcionades, no sempre a l'abast de la iniciativa privada de tal manera que el subjecte immediat de l'omissió pernicioso és

el poder públic i fet i fet, en situacions democràtiques el poble elector, al que el polític sempre vol satisfer per a arribar al poder, i així —i això no és sempre menyspreable— satisfer la seva vocació de recerca del bé comú.

12. És clar que el respecte a la dignitat de l'home i conseqüentment als drets humans, obeeixen als principis primers, i inderogables amb valor operatiu directe per si mateix i que obliguen a tots, és a dir, als ciutadans i als poders públics. Però ningú pot dubtar que el legislador, quan els *positivitza* en lleis formals a més de respectar així al Dret natural, emmarcable en la llei ETERNA coincideix amb la consciència social del moment i del poble sobirà, doncs malgrat que els drets humans són conseqüència de primers principis inderogables i que per tant no formen part de l'àmbit purament voluntarista, no existeix cap dubte, que una positivació coincident amb la real consciència social del lloc i el temps, facilita un desitjat acatament espontani de la llei formal correcte («*Lex erit honesta*»), i conseqüentment una major estabilitat.

13. Per aquesta raó, és necessària una constructiva atenció a l'educació i formació dels infants des d'un principi, fonamentalment en el si de la natural institució familiar, que rectament estructurada, tant bé o mal pot generar en la persona individual i en la societat. I també en l'escola, en les institucions especials, i en la Universitat, cal insistir en aquesta formació que les residuals —però importants— vulneracions exigeixen.

14. I aquests principis que són sempre, i en tot lloc, operatius (altra cosa és que es vulnerin o no excepcionalment) és millor que es positivitzin pel legislador com correspon a una societat civilitzada, i així, molt majoritàriament, ja s'ha fet. Aquests principis provoquen un dret subjectiu individual vigent operatiu a favor de la *persona* des de l'instant inicial de la seva existència, fins a la seva *mort* que mai és lícit vulnerar.

15. Formulant unes conclusions cal dir que directament i indirecta de l'e-ximí discurs de l'Acadèmic es dedueix el següent:

PRIMER— La dignitat de l'home i la seva invulnerabilitat natural, comporta la real vigència d'un primer principi, que és directiu, informador, directament operatiu, indisponible i inderogable per cap potestat humana.

SEGON— Aquest principi és rigorosament universal i predicable de tot individu vivent, sense excepció pel sol fet de ser home.

TERCER— Aquesta universalitat es projecta obligant a tots els individus, als poders públics i a totes les institucions i persones jurídiques a respectar-los, a evitar les vulneracions, i a fer tot allò que sigui racionalment precís, per a la seva plena operativitat i efectivitat. Cal proclamar l'existència de vulneracions omisives que cal corregir.

QUART— Convé la major conscienciació en aquest sentit de tots els pobles del món, per a arribar a la més efectiva positivització, a l'edificant respecte espontani dels principis, i a una fàctica eradicació del mal.

CINQUÈ— Caldrà tenir cura que la positivització sigui en termes, suficientment amplis i generals, que fugin d'excessives particularitzacions o aproximacions al reglamentari, evitant així la nocivitat d'aquell «*inclusio unius exclusio alterius*» que condueix a l'heretgia de limitar al jutgador amb sacrifici de la proclamada universalitat.

I ara Senyor President, permeti'm que en el vostre nom i en compliment de l'encàrrec que se m'ha conferit, manifesti que l'entrada del Sr. Gay Montalvo que seguidament vós formulareu solemnement, constitueix per a l'Acadèmia que vós presidiu un motiu de plena satisfacció, tant pel valor immanent de l'eximi discurs que hem escoltat, com perquè entra aquí un gran jurista, precís, competent, just, i sobretot així mateix —i això també importa molt, però molt— perquè ingressa aquí un home de bé, un home molt bo, aquell «*vir bonus*» que es predica dels autèntics juristes romans, amb els quals el Digest es recreava dient, i ara em refereixo al Sr. Gay, «**quis nos sacerdotes appellet: iustitiam namque colimus et boni et aequi notitiam profitemur, aequum ab iniquo separantes, licito ab illicito discernentes**» (D. 1.1.1.1).

Í N D E X

<i>Discurs d'ingrés de l'acadèmic de número Excm. Sr. Eugeni Gay Montalvo . . . . .</i>	<i>5</i>
<i>Contestació de l'acadèmic Excm. Sr. Josep J. Pintó Ruiz . . . . .</i>	<i>23</i>

